

Олександр Вікторович ДЕМЧЕНКО

аспірант,

Тернопільський національний економічний університет

**СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ МІНЛИВОГО
ЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА**

Демченко, О. В. Стратегічне управління розвитком ресурсного потенціалу аграрних підприємств в умовах мінливого економічного середовища [Текст] / Олександр Вікторович Демченко // Український журнал прикладної економіки. – 2017. – Том 2. – № 3. – С. 39-50. – ISSN 2415-8453.

Анотація

У статті досліджується розвиток ресурсного потенціалу аграрного підприємства, який залежить від комплексу умов, здатних прискорювати цей процес.

Запропоновано підхід до оптимізації напрямів розвитку ресурсного потенціалу аграрних підприємств, яким є забезпечення соціально-економічних і екологічних вигод для збалансованого розвитку аграрної сфери, формування продовольчої безпеки країни, експортних можливостей з урахуванням вимог Світової Організації Торгівлі, геоекономічних змін і тенденцій. Репрезентовано комплексний методологічний підхід щодо визначення механізму ефективного стратегічного управління розвитком ресурсного потенціалу аграрних підприємств, який сприятиме виявленню найбільш вагомих його складових і розробці дієвих заходів їх поліпшення. Це буде сприяти підвищенню ефективності аграрного виробництва, вирішенню екологічних та соціальних проблем сільських територій.

Ключові слова: *ресурсний потенціал; аграрні підприємства; продовольча безпека країни; стратегії управління; регіональна інфраструктура.*

Oleksandr Viktorovych DEMCHENKO

PhD Student,

Ternopil National Economic University

**STRATEGIC MANAGEMENT
OF AGRICULTURAL ENTERPRISES RESOURCE POTENTIAL DEVELOPMENT IN THE
CONDITIONS OF THE CHANGING ECONOMIC ENVIRONMENT**

Abstract

The article investigates the development of the resource potential of the agrarian enterprises. This development depends on a set of conditions which can accelerate this process.

The approach to optimization of directions of development of resource potential of agrarian enterprises is proposed. It provides social and economic and ecological benefits for balanced development of agrarian sphere, formation of food security of the country, export opportunities. Such approach takes into consideration the requirements of the World Trade Organization, geoeconomics changes and trends. The comprehensive methodological approach to determining the

© Олександр Вікторович Демченко, 2017

mechanism of effective strategic management of the development of resource potential of agrarian enterprises is proposed. This approach can help to identify the most important components and develop effective measures for their improvement. It will help increase the efficiency of agrarian production; address the environmental and social problems of rural areas.

Keywords: resource potential; agrarian enterprises; food safety of the country; management strategies; regional infrastructure.

JEL classification: L2

Вступ

Неефективність діяльності більшості вітчизняних аграрних підприємств найчастіше пов'язана з їх функціональною неспроможністю, повільною реакцією на зміни зовнішнього середовища. Ключовим фактором результативності діяльності аграрних підприємств у сучасних умовах є ефективність системи управління, яка залежить від можливості своєчасно мобілізувати необхідний ресурсний та інноваційний потенціали, для забезпечення стійкого існування системи на певному етапі розвитку. Здатність підприємства матеріалізувати закладені в ньому знання, компетенції, вміння в той момент часу, коли вони дійсно потрібні в суспільстві, визначає його успішність у конкурентній боротьбі.

Кризова ситуація в аграрному секторі спричиняє руйнування його ресурсного потенціалу. Сучасні умови потребують здійснення певних організаційно-економічних змін у діяльності аграрних підприємств та процесах формування і використання ресурсів, які б сприяли забезпеченню продовольчої безпеки держави, розвитку сільських територій та досягненню цілей діяльності окремих виробничих структур. При цьому ресурсний потенціал аграрних підприємств слід розглядати як сукупність взаємопов'язаних ресурсів (земельних, матеріально-технічних та людського капіталу), які можуть використовуватись не тільки у виробничому процесі, але й у фінансовій, соціальній та інших сферах діяльності господарства.

Мета статті

Метою статті є дослідження стратегічного управління розвитком ресурсного потенціалу аграрних підприємств в умовах мінливого економічного середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження

Для ефективного формування та розвитку ресурсного потенціалу аграрному підприємству необхідно розробляти нові моделі управління, орієнтовані на запити споживача, створюючи базу постійних партнерів і підвищуючи результативність виробничо-господарської діяльності. У сучасних умовах вітчизняні аграрні підприємства повинні бути стійкими до кризових ситуацій, пов'язаних зі зниженням обсягів виробництва, браком інвестицій, входом на ринок іноземних виробників.

Завдання формування і вдосконалення системи стратегічного управління розвитком ресурсного потенціалу аграрного підприємства стає одним з головних чинників ефективного функціонування в умовах непостійності і мінливості навколишнього середовища. Пошук напрямів ефективного використання наявних ресурсів, компетенцій, можливостей розвитку аграрних підприємств мають важливе значення, адже їх вирішення дозволить забезпечити максимальне використання виробничих потужностей, зниження витрат і підвищення якості продукції, підвищення конкурентоспроможності підприємства і збільшення частки стабільного контингенту споживачів. В умовах жорсткої конкурентної боротьби, першочерговим завданням

ISSN 2415-8453. Український журнал прикладної економіки. 2017 рік. Том 2. № 3.

аграрних підприємств є розвиток внутрішніх ресурсних можливостей і формування нових здібностей. Одним з інструментів управління є оцінка ресурсного потенціалу підприємства та стійкості його розвитку.

Серед ключових завдань стратегічного управління на аграрному підприємстві є забезпечення раціонального розподілу ресурсів між напрямками діяльності та їх ефективного використання для позитивного вирішення поставлених стратегічних цілей. Стратегічне управління ресурсним потенціалом аграрного підприємства має здійснюватись у відповідній формі шляхом формування ресурсних стратегій, які орієнтовані на вирішення сукупності завдань: окреслення потреб аграрного підприємства у відповідних ресурсах на довгострокову перспективу; визначення допустимих ресурсних обмежень і розробка прогресивних норм витрат відповідних типів ресурсів; визначення рівня необхідних стратегічних ресурсів, можливих напрямів їхнього використання на основі балансування обсягів і складу, термінів постачання з динамікою використання; формування та використання напрямів раціонального транспортування, зберігання та використання; активізація логістичних підходів щодо механізму реалізації ресурсних стратегій.

Стратегічне управління ресурсним потенціалом аграрного підприємства є динамічним та мінливим процесом, орієнтованим на прийняття важливих рішень щодо діяльності підприємства, спрямованої на забезпечення переваг порівняно з конкурентами за рахунок постійного формування ефективної комбінації ресурсів та їх відповідності змінам зовнішнього середовища. З огляду на вищевикладене ресурсний потенціал нами розглядається як система взаємопов'язаних видів ресурсів, що перебувають у розпорядженні аграрного підприємства або можуть бути залучені до його виробничо-господарської діяльності, комплексне використання яких сприяє забезпеченню реалізації місії та досягнення стратегічних цілей розвитку шляхом визначення його відповідності потребам внутрішнього середовища із урахуванням сучасних вимог зовнішнього середовища.

Тобто для забезпечення сталого розвитку аграрного підприємства необхідно здійснювати вибір ефективної стратегії формування та розвитку їх ресурсного потенціалу. Таким чином, запорукою успішного управління ресурсним потенціалом аграрних підприємств є здійснення комплексу організаційно-економічних заходів, та узгодження взаємодії між ними, орієнтованих на забезпечення ефективного функціонування стратегії розвитку ресурсного потенціалу аграрних підприємств в умовах мінливого економічного середовища (рис. 1).

Для отримання бажаних результатів від реалізації стратегії розвитку ресурсного потенціалу аграрних підприємств необхідно здійснити аналіз зовнішнього середовища, який передбачає оцінку постачальників, конкурентів та споживачів, а також аналіз пропонуваного підприємством та конкурентами товарів з метою виявлення стадії життєвого циклу товару та можливості його заміни. Цей аналіз проводиться на засадах складання карти стратегічних груп для визначення рівня розвитку аграрного підприємства серед конкурентів та напрямку його адаптації до сучасних вимог конкурентного середовища. Увагу необхідно звернути на проведення маркетингового дослідження ринку у контексті виявлення переваг споживачів та оцінки постачальників для визначення якості сировини та рівня цін.

Рис. 1. Мета та завдання стратегії розвитку ресурсного потенціалу аграрних підприємств

Під стратегічним управлінням аграрного підприємства ми передбачаємо управління, дія якого орієнтована не лише на визначення ринкової позиції або формування конкурентних переваги продукції, а й ефективного використання всіх складових ресурсного потенціалу, ширше розуміти його економічну роль. Тобто під стратегією управління розвитком ресурсного потенціалу аграрного підприємства розуміємо виважену і продуману сукупність норм, способів і правил діяльності, орієнтирів, напрямків, що слугують основою системи формування і прийняття стратегічних рішень, які впливають на стан розвитку ресурсного потенціалу аграрного підприємства як засобу досягнення відповідних виробничо-господарських цілей та дотримання зовнішніх вимог в умовах мінливого економічного стану країни.

Результати дослідження наукових праць щодо підходів в управлінні ресурсним потенціалом аграрних підприємств дали підстави стверджувати, що для досягнення головної мети управління ресурсним потенціалом використовується лише один із таких підходів: процесний, функціональний, елементний або ситуаційний. Ці підходи забезпечують обґрунтування особливостей стратегічного управління і розуміння зв'язків між його елементами, однак не враховують важливі взаємозв'язки елементів із зовнішнім середовищем, що не дає можливості отримати цілісну картину структури ресурсного потенціалу і визначати напрями вдосконалення системи стратегічного управління. На нашу думку, для удосконалення системи стратегічного управління розвитком ресурсного потенціалу аграрних підприємств доцільним є використання комплексної моделі, яка базується на системному підході та доповнена інтегративним використанням цільового, функціонального, процесного, поведінкового, ситуаційного, рефлексивного та інших підходів. Такий підхід орієнтований на формування можливих напрямів удосконалення системи стратегічного управління аграрним підприємством у контексті реалізації його стратегії розвитку ресурсного потенціалу. З огляду на вищевикладене доцільно зазначити, що формування ефективної стратегії управління розвитком ресурсного потенціалу аграрних підприємств в умовах мінливого економічного середовища не можливе без інтеграції зусиль органів державного управління, кредитних установ та інших суб'єктів зовнішнього соціально-економічного простору, дія яких орієнтована на всебічний комплексний розвиток аграрного підприємства та аграрного сектору загалом.

Цей підхід дає можливість розглядати стратегію управління ресурсним потенціалом аграрного підприємства як системно синтезовану і спрямовану на довгострокову перспективу сукупність взаємозалежних суб'єктів (процесів, структури, механізмів, форм і методів) і об'єктів (елементів ресурсного потенціалу) управління, які взаємодіють у процесі формування та реалізації стратегії з урахуванням вимог мінливого економічного середовища.

Головною компонентою методичних положень щодо формування та розвитку ресурсного потенціалу аграрного підприємства, які містять алгоритм створення і реалізації стратегій підприємства, виступає стратегічна діагностика (рис. 2).

Методика проведення стратегічної діагностики ресурсного потенціалу аграрних підприємств ґрунтується також на використанні методів кореляційно-регресійного аналізу та економіко-соціологічного дослідження при проведенні системного SWOT-аналізу. Як основний метод стратегічної діагностики пропонується використовувати метод стратегічного SWOT-аналізу, який забезпечує на основі діагностичних показників визначення рівня впливу одних факторів на інші та причини неефективної стратегічної поведінки аграрних підприємств на ринку, дозволяє розробити відповідні програми відновлення та розвитку аграрних підприємств, скорегувати шляхи

вирішення проблем, що виникають у результаті змін і впливу зовнішніх і внутрішніх факторів підприємств.

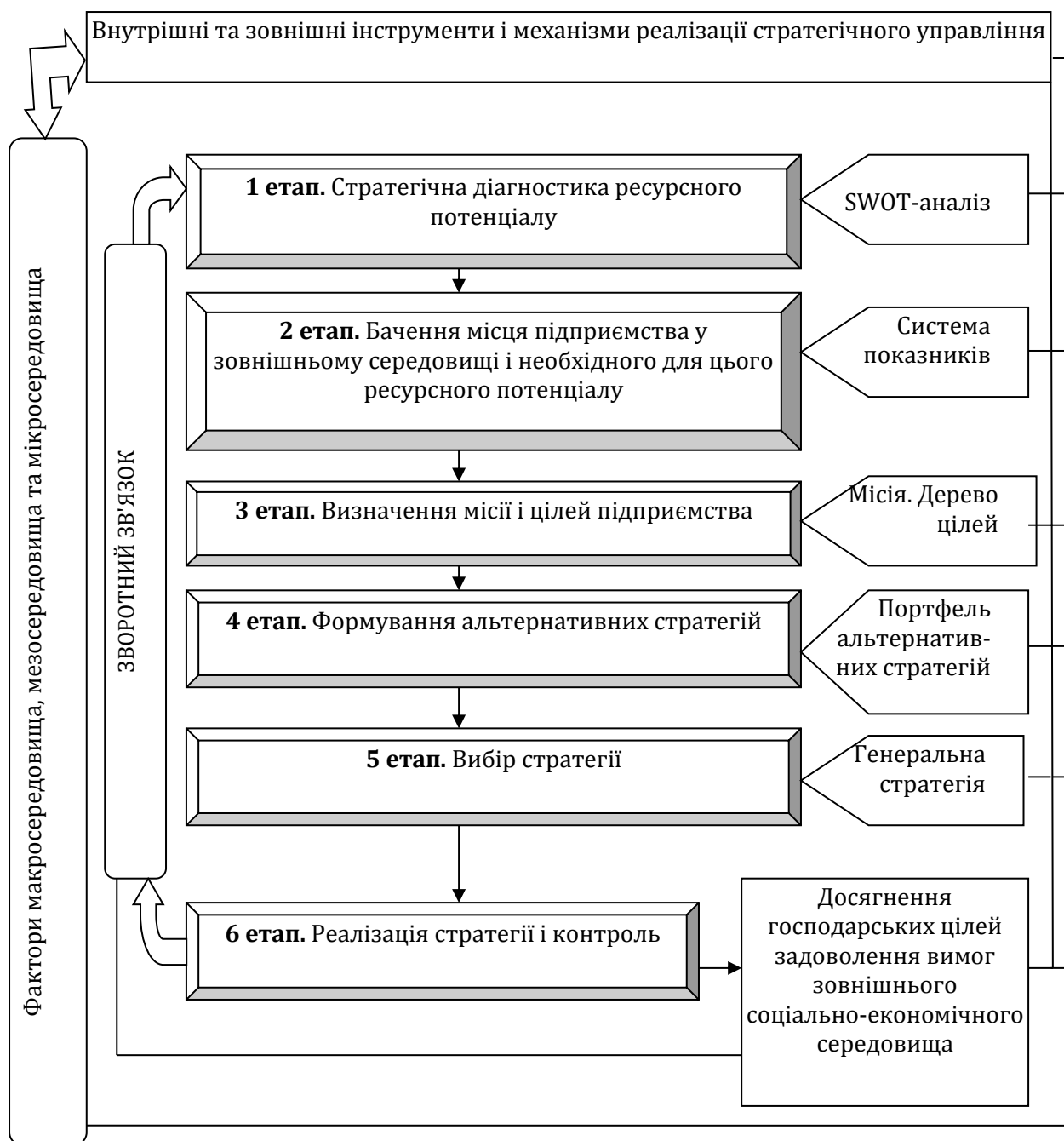

Рис. 2. Процес стратегічного управління аграрного підприємства

Розробку SWOT-матриці слід проводити в три етапи: 1) побудова і заповнення показників, що характеризують слабкі і сильні сторони внутрішнього ресурсного потенціалу аграрних підприємств і рівень їх впливу на фінансово-економічні та виробничо-господарські результати; 2) визначення впливу факторів зовнішнього середовища, що визначають можливості і загрози аграрних підприємств; 3) експертна побудова логічних зв'язків внутрішніх і зовнішніх елементів ресурсного потенціалу та

їх загального впливу на поточні та перспективні результати діяльності аграрних підприємств.

Тобто для розробки стратегії управління розвитком ресурсного потенціалу аграрних підприємств необхідний комплексний аналіз їх діяльності. Доцільним є проведення комплексного аналізу ефективності зовнішньоекономічної діяльності на засадах фінансово-економічного аналізу і складання матриці SWOT та згрупувати відповідні показники, що чітко визначить внутрішні можливості аграрного підприємства.

Функціонування аграрного підприємства в умовах мінливого ринкового середовища обумовлює необхідність ведення ним успішної конкурентної боротьби, необхідність формування певних конкурентних переваг. Характер цих переваг залежить від сучасного економічного середовища і наявного ресурсного потенціалу аграрного підприємства.

Стратегічне управління аграрного підприємства в цьому контексті дозволяє характеризувати поняття стратегії управління розвитком ресурсного потенціалу аграрних підприємств як сукупності управлінських рішень, що складають програму формування ресурсного потенціалу підприємства, яка забезпечує якісний розвиток його ключових конкурентних переваг і сприяє комплексному розвитку. Тобто процес розробки та реалізації стратегії повинен проводитися з урахуванням особливостей функціонування аграрного підприємства та його накопиченого ресурсного потенціалу.

З урахуванням комплексу правил, які висуваються до стратегічного процесу, формується модель стратегічного управління ресурсним потенціалом аграрного підприємства (рис. 3).

Запропонована нами модель репрезентує процес формування ресурсного потенціалу аграрного підприємства, що чинить управлінський вплив на бізнес-процеси, і його стратегічний розвиток за допомогою функціональної підсистеми системи управління, яка орієнтована на ефективне виконання властивих йому функцій.

Основою для розробленої нами моделі слугувало завдання щодо раціонального формування ресурсного потенціалу аграрного підприємства та його конкурентоспроможність, що сприяє вибору ефективної стратегії залежно від напрямку виробничо-господарської діяльності підприємства та його розвитку: стратегія зростання (інтегрована або концентрована), стратегія диверсифікації або скорочення. Запропонована модель є допоміжним інструментом розробки напрямку розвитку ресурсного потенціалу аграрного підприємства та успішної реалізації його стратегії управління, з урахуванням мінливості економічного середовища в країні.

В основу формування алгоритму стратегії управління розвитку ресурсного потенціалу аграрного підприємства покладені такі ключові послідовні дії:

- 1) виявлення найбільш важливих факторів функціонування аграрного підприємства, що визначають напрями його розвитку та конкурентоспроможності (конкурентні домінанти);

- 2) виявлення найбільш важливих складових ресурсного потенціалу аграрного підприємства або їх пропорції (пріоритетність ресурсного потенціалу);

- 3) аналіз ефективності використання ресурсного потенціалу аграрного підприємства і його складових у контексті визначення заходів стратегічного розвитку.

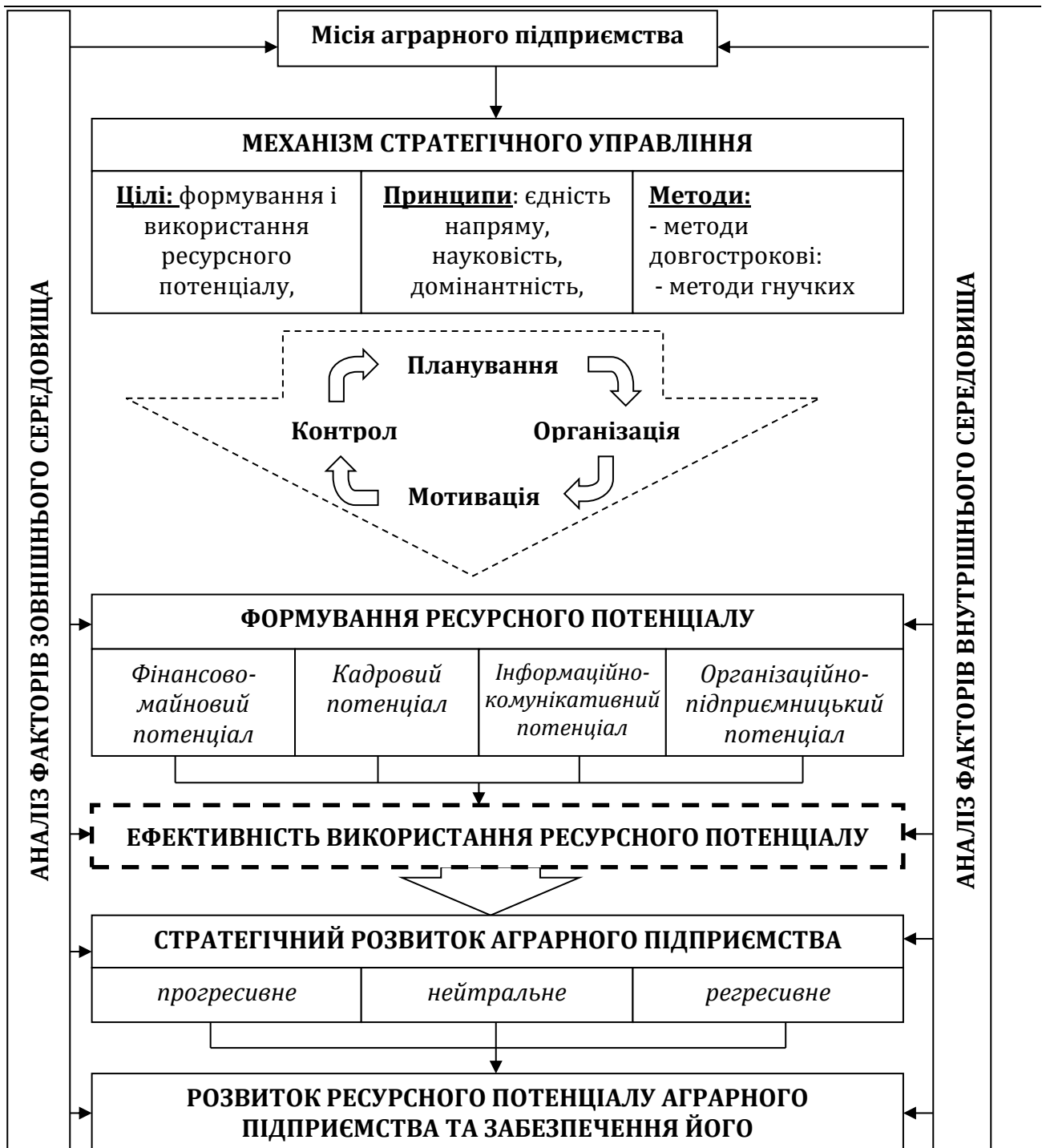

Рис. 3. Модель стратегічного управління розвитку ресурсного потенціалу аграрного підприємства з урахуванням мінливого економічного середовища

Запропонований алгоритм реалізується за допомогою трьох основних фаз: підготовки, побудови та реалізації стратегії, послідовність яких обумовлена виконанням 14 етапів.

На основі цього алгоритму формування стратегії управління розвитку ресурсного потенціалу аграрного підприємства будується не тільки на аналізі факторів середовища, але і на стратегічному управлінні ресурсним потенціалом, результат якого доцільно виміряти показниками ефективності його використання.

Важливим пріоритетом при реалізації стратегії управління розвитку ресурсного потенціалу аграрного підприємства є концентрація зусиль і відповідних ресурсів для стабілізації виробничо-господарської діяльності аграрного підприємства та його соціально-економічного розвитку, який спрямований на стимулювання системного реформування, де основним пріоритетом є синергетичний ефект, підтримка зрівноваженого розвитку аграрного підприємства.

Обґрунтування механізму реалізації стратегії ґрунтується нами на просторовому ресурсі, який, як і інші види ресурсів, потребує залучення капіталу. Основними вимогами до механізму реалізації стратегії управління ресурсним потенціалом аграрних підприємств є: пріоритетність розвитку аграрної сфери, підвищення питомої ваги непрямого фінансування; активізація у розвитку соціальної інфраструктури; вдосконалення земельного і екологічного законодавства.

Напрями реалізації запропонованих заходів розвитку ресурсного потенціалу аграрних підприємств повинні ґрунтуватись на опрацюванні сукупності факторів з метою побудови стратегічного плану використання, відновлення і охорони природних ресурсів, забезпечення ефективного використання усіх видів ресурсів з мінімальною шкодою через впровадження інноваційних ресурсозберігальних технологій, у тому числі інноваційних, у діяльності аграрних підприємств. Доведено, що розвиток аграрних підприємств повинен проходити не лише з орієнтацією на активізацію інвестиційних потоків, а переважно через системну реструктуризацію і створення сприятливих умов для діяльності аграрних підприємств і їхніх партнерів у зовнішньому середовищі на основі розробки і впровадження стратегії управління розвитку ресурсним потенціалом аграрних підприємств.

Враховуючи проведені нами дослідження, вважаємо, що проблема захищеності навколишнього природного середовища від антропогенного навантаження, яке постійно посилюється, набуває щораз більших масштабів. Методичний підхід до оцінки захищеності компонентів довкілля полягає в зіставленні показників кількісного і якісного складу речовин, які надходять на поверхню з атмосфери, з можливістю їхнього поглинання і самоочищення на окремих територіях, що характеризує їхню асиміляційну здатність.

Необхідність переходу розвитку аграрних підприємств на принципи екологізації обумовлена насамперед тими динамічними змінами, які відбуваються в усіх регіонах світу. Техногенне навантаження на окремі території вже сьогодні досягло критичного значення, саме тому потрібно звертати більшу увагу на ті фактори і ресурси, які знищуються без можливості відновлення, для досягнення добробуту суспільства. Спрямованість діяльності аграрних підприємств лише на зростання призводить до появи негативних наслідків, а саме – зростання рівня забруднення навколишнього середовища і інтенсивного використання природних ресурсів, що призводить до зменшення природного ресурсного потенціалу. Зрозуміло, що такі взаємовідносини між природною і економічними системами призводять до серйозних екологічних загроз.

Нами у ході дослідження здійснено поєднання біологічних, соціальних, економічних і екологічних аспектів ефективного розвитку ресурсного потенціалу аграрних підприємств, які у зіставленні з іншими підприємствами мають найбільший вплив на довкілля та екологічну ситуацію. Враховуючи результати проведеного дослідження ресурсного потенціалу аграрних підприємств, ми обґрунтували стратегічні напрями щодо оптимізації ресурсного потенціалу аграрних підприємств, а саме: соціо-екологічна безпека прогресивних технологій у напрямку розвитку ресурсного потенціалу; організація ресурсощадної діяльності на регіональному і

локальному рівнях; дієвість управління ресурсним потенціалом підприємств; оптимізація у використанні окремих видів ресурсів (від земельних, до трудових, матеріальних, інформаційних і інвестиційних), спрямованих на нарощування виробничих ресурсів, у тому числі щодо виробництва органічної сільськогосподарської продукції; забезпечення продовольчої безпеки і розширення експортних можливостей.

Результатом реалізації запропонованого підходу до оптимізації напрямів розвитку ресурсного потенціалу аграрних підприємств є забезпечення соціально-економічних і екологічних вигод для збалансованого розвитку аграрної сфери, формування продовольчої безпеки країни, експортних можливостей з урахуванням вимог Світової Організації Торгівлі, гео економічних змін і тенденцій. Запропонований комплексний методологічний підхід щодо визначення механізму ефективного стратегічного управління розвитком ресурсного потенціалу аграрних підприємств сприятиме виявленню найбільш вагомих його складових і розробці дієвих заходів їх поліпшення. Це дозволить підвищити ефективність аграрного виробництва, вирішити екологічні та соціальні проблеми сільських територій.

Важливе значення має визначення факторів, які впливають на розвиток ресурсного потенціалу аграрних підприємств з урахуванням їх суб'єктивності та об'єктивності в умовах мінливого економічного стану, а саме: суспільно-політичні (геополітична ситуація, соціально-економічний стан у країні, рівень соціально-економічної стабільності, соціологічні настрої у суспільстві); соціально-економічні (досконалість інститутів й інституцій, стан та рівень розвитку аграрної сфери економіки та ринку праці, рентабельність та дохідність сільськогосподарських підприємств; рівень матеріального та соціально-психологічного стимулювання працівників тощо); особливості та пріоритети державної аграрної політики; ефективність та якість використання сільськогосподарських земель та інших ресурсів, його проблеми і тенденції; природно-кліматичні умови територій розташування аграрних підприємств (родючість ґрунтів, температурні показники, водна та вітрова ерозія, стихійні лиха та ін.); сезонність виробництва (весняно-осінні польові роботи тощо), рівень продуктивності праці та ефективність інших ресурсів; енерго- та ресурсоємність сільськогосподарського виробництва, рівень ресурсозбереження; упровадження інноваційних технологій, органічного землеробства, меліорацій.

Отже, всі вищенаведені фактори мають значний вплив на розвиток ресурсного потенціалу аграрних підприємств та його складових. На особливу увагу заслуговує аналіз сучасного стану трудових ресурсів у складі ресурсного потенціалу аграрних підприємств, результати якого свідчать про негативні тенденції у його використанні. По-перше, рівень залучення трудових ресурсів у аграрне виробництво надзвичайно високий при низькій ефективності праці; по-друге, міжгалузєва структура зайнятості деформована. Це пояснюється насамперед недосконалою політикою зайнятості, при якій відсутні реальні стимули до праці, наявна низька її мотивація, результатом чого став нераціональний розподіл робочої сили за видами економічної діяльності.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Отже, виходячи із вищевикладеного, підкреслимо, що розвиток ресурсного потенціалу аграрного підприємства залежить від комплексу умов, здатних прискорювати цей процес. Їх можна об'єднати в такі групи, як: природно-біологічна, фінансово-інвестиційна, інформаційна, кадрова, управлінська та інноваційна

Вищенаведені проблеми, що спостерігаються сьогодні в ресурсному забезпеченні аграрних підприємств, потребують послідовної державної підтримки, яка в провідних ринкових економіках виконує стабілізуючу та стимулюючу функції у

забезпеченні стійкого розвитку суб'єктів аграрного господарювання. Системна державна аграрна політика має спрямовуватися на підвищення ефективності використання та розвитку задіяного в аграрному виробництві ресурсного потенціалу, що дозволить аграрній сфері країни бути «точкою зростання» і фундаментом подальших модернізаційних перетворень економіки країни загалом.

Досить важливим у механізмі регулювання процесів розвитку ресурсного потенціалу аграрних підприємств на перспективу є налагодження системи лізингових відносин. Значну роль у ньому відіграє субсидування будівництва господарських та інших об'єктів на інноваційній основі, реконструкція та технічне переоснащення діючих виробництв. Таке будівництво можна розглядати як інноваційний процес, результатом якого є нововведення в аграрне виробництво та відтворення його ресурсокористування.

Список літератури

1. Гринчук, Ю. С. Ефективність виробничої діяльності та відтворення виробничо-ресурсного потенціалу аграрних підприємств / Ю. С. Гринчук // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. – Вип. 1 (10). – Полтава: ПДАА. – 2015. – С. 122-129.
2. Жук, Н. В. Особливості методів оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу / Н. В. Жук // Актуальні проблеми економіки АПК: колективна монографія / за ред. Д. К. Семенди, О. І. Здоровцова. – Умань: Видавець «Сочінський», 2009. – С. 97-105.
3. Капітанець, Ю. О. Сталий розвиток економіки / Ю. О. Капітанець // Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2011. – №2. – С.146-152
4. Зміцнення та ефективне використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств: [монографія] / В. С. Шобанін, І. І. Червен, О. В. Шобаніна, М. І. Карєба; за ред. В. С. Шобаніна, І. І. Червена. – Миколаїв: МДАУ, 2010. – 205 с.
5. Мягких, І. М. Аналіз та оцінка використання ресурсного потенціалу в системі споживчої кооперації / І. М. М'яких // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №1(91). – С. 136-142.
6. Підлісецький, Г. М. Напрями наукових досліджень проблем відтворення та ринку основних засобів сільського господарства / Г. М. Підлісецький // Економіка АПК. – 2011. – №7. – С. 76-80.
7. Русан, В. М. Сучасні тенденції та перспективи розвитку інфраструктури аграрного ринку в Україні / В. М. Русан, Л. А. Жураковська // Вісник Сумського національного аграрного університету серія «Економіка та менеджмент». – №12 (66). – 2015 – С.45-48.

References

1. Hrynychuk, Yu. S. (2015). Efektyvnist' vyrobnychoyi diyal'nosti ta vidtvorennya vyrobnycho-resursnoho potentsialu ahrarnykh pidpryyemstv. *Naukovi pratsi Poltavskoyi derzhavnoyi ahrarnoyi akademiyi*, 1 (10), 122-129.
2. Zhuk, N. V. (2009). Osoblyvosti metodiv otsinky efektyvnosti vykorystannya resursnoho potentsialu. *Aktual'ni problemy ekonomiky APK*, 97-105.
3. Kapitanets', Yu. O. (2011). Stalyy rozvytok ekonomiky. *Vseukrayins'kyu naukovo-vyrobnychu zhurnal*, 2, 146-152

-
4. Shebanin, V. S., & Cherven, I. I., & Shebanina, O. V., & Kareba, M. I. (2010). *Zmitsnennya ta efektyvne vykorystannya resursnoho potentsialu sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstv*. Mykolayiv: MDAU.
 5. Myahkykh, I. M. (2009). Analiz ta otsinka vykorystannya resursnoho potentsialu v systemi spozhyvchoyi kooperatsiyi. *Aktual'ni problemy ekonomiky*, 1(91), 136-142.
 6. Pidlisets'kyy, H. M. (2011). Napryamy naukovykh doslidzhen' problem vidtvorennya ta rynku osnovnykh zasobiv sil's'koho hospodarstva. *Ekonomika APK*, 7, 76-80.
 7. Rusan, V. M. & Zhurakovs'ka, L. A. (2015). Suchasni tendentsiyi ta perspektyvy rozvytku infrastruktury ahrarnoho rynku v Ukrayini. *Visnyk Sums'koho natsional'noho ahrarnoho universytetu seriya «Ekonomika ta menedzhment»*, 12 (66), 45-48.

Стаття надійшла до редакції 04.10.2017 р.